

Głos Młodych w Strategii Państwa

*Rekomendacje w zakresie aktywizacji obywatelskiej i edukacji życiowej młodego pokolenia
w strukturach samorządowych*

Autor i opracowanie:	mgr Paweł Zagrodniczek, MBA
Kontekst metodyczny:	Wnioski z Ogólnopolskich Konsultacji Młodych Dorosłych (19-29 lat) FRSE
Standard ewaluacji:	Zgodny z kursem certyfikowanym OPI-PIB „Zasady ewaluacji 2026”
Status opracowania:	Materiał wdrożeniowo-metodyczny, Opublikowany na portalu www.projektzagrywka.pl (Zakończenie prac: 18 sierpnia 2026 r.)

1. Wstęp metodyczny i krajowy punkt odniesienia

Punktem wyjścia dla niniejszej ekspertyzy są rezultaty Ogólnopolskich Konsultacji Młodych Dorosłych do Krajowej Strategii Młodzieżowej, przeprowadzonych pod patronatem Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji (FRSE) oraz Ministerstwa Edukacji Narodowej (MEN). Proces ten, zrealizowany w formule warsztatowej z udziałem 98 młodych dorosłych (w wieku 19–29 lat) reprezentujących różnorodne środowiska z całego kraju, zaowocował stworzeniem bazy rekomendacji i postulatów merytorycznych. Narzędziem strukturyzującym pracę warsztatową była tzw. „Karta Dialogu”, która wymuszała na uczestnikach precyzyjną identyfikację wyzwań, grup docelowych, podmiotów odpowiedzialnych oraz realnych sposobów wdrożenia proponowanych zmian.

Jako magister analityki gospodarczej o profilu praktycznym oraz absolwent certyfikowanych programów naukowych na platformie NAVOICA – w tym z zakresu podstaw samorządu terytorialnego oraz metodologii ewaluacji projektów społecznych i edukacyjnych (Ośrodek Przetwarzania Informacji – Państwowy Instytut Badawczy, 2026) – dokonałem systemowej syntezy tych postulatów. Niniejsze opracowanie ma na celu przełożenie surowych wyników konsultacji na operacyjne rekomendacje dedykowane polskim samorządom lokalnym (JST). Ewaluacja propozycji opiera się na szczegółowym badaniu barier i szans wdrożeniowych przy zastosowaniu zasad ewaluacji formatywnej i sumatywnej, co pozwala na zachowanie maksymalnej rzetelności analitycznej. Ekspertyza została opublikowana na autorskim portalu www.projektzagrywka.pl jako publicznie dostępny materiał analityczno-metodyczny mający na celu wsparcie JST w aktywizacji młodzieży.

2. Diagnoza barier w obszarze pracy, kompetencji i zaangażowania

Z przeprowadzonej diagnozy opartej na wynikach prac grup stolikowych wyłania się spójny obraz głównych barier strukturalnych, z jakimi mierzą się młodzi Polacy wkraczający w dorosłość. Problemy te skoncentrowane są w trzech kluczowych obszarach:

- **Słabe przygotowanie praktyczno-życiowe w systemie edukacji formalnej:** Młodzież powszechnie deklaruje, że obecny system szkolnictwa ponadpodstawowego i wyższego kładzie nacisk na wiedzę teoretyczną, nie dając narzędzi do odnalezienia się na rynku pracy i w gąszczu przepisów. Dotyczy to braku wiedzy o podatkach, składkach ubezpieczeniowych (ZUS), prawach pracowniczych oraz zadaniach i sposobie funkcjonowania kluczowych instytucji publicznych (urzędów skarbowych, urzędów pracy czy Krajowej Administracji Skarbowej).
- **Niefunkcyjny model edukacji biznesowej i przedsiębiorczości:** Młodzi ludzie postulują gruntowną reformę przedmiotu „Biznes i zarządzanie” (dawniej podstawy przedsiębiorczości). Aktualne metody nauczania rzadko rozwijają realną sprawczość. Brakuje pracy zespołowej, metod projektowych (Project-Based Learning), analizy rzeczywistych studiów przypadków polskich firm oraz dostępu do choćby minimalnych środków (mikrograntów) na testowanie własnych inicjatyw społecznych lub gospodarczych.
- **Barierzy partycypacji społecznej i deficyt „Trzecich Miejs”:** Poważnym wyzwaniem o charakterze społecznym i psychologicznym jest samotność oraz wykluczenie terytorialne młodzieży. Samorządy lokalne nie zapewniają tzw. „trzecich miejsc” – stacjonarnych, bezpłatnych, bezpiecznych i niekomercyjnych przestrzeni spotkań i integracji, w których młodzi ludzie mogliby realizować oddolne pomysły, warsztaty czy wymiany doświadczeń. Współpraca JST z organizacjami pozarządowymi działającymi na rzecz młodzieży jest często niesystemowa i niedofinansowana.
- **Niestabilność materialna i zjawisko nepotyzmu:** Samodzielność finansowa i mieszkaniowa młodych dorosłych (szczególnie w wieku 22–30 lat) jest drastycznie ograniczana przez wysokie koszty najmu, patowdeweloperkę oraz niestabilne warunki zatrudnienia. Frustrację potęguje brak przejrzystości i poczucie braku merytokracji w instytucjach publicznych. Młodzież postuluje wprowadzenie zakazu nepotyzmu i zatrudniania członków rodzin w sektorze publicznym i spółkach Skarbu Państwa oraz wdrożenie rzetelnych i transparentnych konkursów rekrutacyjnych.

3. Autorski katalog rekomendacji wdrożeniowych dla JST

Poniższy katalog rekomendacji stanowi próbę operacjonalizacji postulatów wypracowanych przez uczestników ogólnopolskich konsultacji. Każda rekomendacja została przeanalizowana pod kątem wykonalności merytorycznej oraz przypisana do konkretnych struktur samorządu lokalnego, co odzwierciedla rygorystyczne standardy analityczne i ewaluacyjne.

Obszar / Tytuł	Szczegółowy zakres wdrożenia i działań	Samorząd / Podmiot
Młodzieżowy Budżet i Mikrogranty	Wdrożenie dedykowanych programów mikrograntowych dla nieformalnych grup młodzieżowych i studenckich. Wspieranie projektów realizowanych bezpośrednio na rzecz społeczności lokalnej (np. turnieje sportowe, warsztaty obywatelskie), w oparciu o pozytywne doświadczenia koordynacji zadania publicznego „Aktywny Lublin”.	<i>Wydziały Partycypacji Społecznej, Gminy i Miasta</i>
Sieć „Trzecich Miejsc” i Youth Work	Powołanie bezpłatnych, bezpiecznych przestrzeni młodzieżowych charakteryzujących się niskim progiem wejścia. Miejsca te, współzarządzane z organizacjami pozarządowymi, powinny służyć integracji społecznej, aktywności kulturalnej oraz współpracy międzypokoleniowej (łączenie młodzieży z seniorami).	<i>Urzędy Gmin, Wydziały Spraw Społecznych, NGO</i>
Edukacja Finansowo-Prawna	Wsparcie szkół ponadpodstawowych w reformie przedmiotu „Biznes i zarządzanie”. Wdrożenie nauczania opartego na rocznej pracy projektowej w zespołach (Project-Based Learning) z mentorskim wsparciem lokalnych przedsiębiorców. Tworzenie internetowych samorządowych platform e-learningowych dotyczących podatków, ubezpieczeń, inwestowania i prawa pracy.	<i>Wydziały Oświaty Starostw i Urzędów Miast</i>
Cyfrowe Bezpieczeństwo i AI Act	Wdrożenie samorządowych kampanii społecznych i warsztatów edukacyjnych dotyczących higieny cyfrowej, walki z dezinformacją i kradzieżą tożsamości. Wprowadzenie obliwu oznaczania wszelkich treści urzędowych modyfikowanych przez sztuczną inteligencję (AI) w komunikacji publicznej JST, zgodnie z wymogami unijnego aktu prawnego AI Act.	<i>Biura Prasowe JST, Lokalne Ośrodki Kultury</i>

**Transparentność i
Antynepotyzm**

Wprowadzenie wewnętrznych regulaminów i kodeksów etyki zakazujących nepotyzmu oraz zatrudniania osób najbliższych w strukturach urzędów i podległych spółek komunalnych. Organizacja w pełni transparentnych, otwartych, audytowanych zewnętrznie konkursów na stanowiska urzędnicze i kierownicze w administracji publicznej.

*Zarządy JST, Rady Gmin i
Powiatów*

4. Standardy ewaluacji i monitoring wdrażania

Kluczowym elementem decydującym o powodzeniu wdrożenia rekomendacji jest zaplanowanie rzetelnego i ciągłego procesu monitorowania efektów. Metodyka ewaluacji opiera się na standardach kursu „Zasady ewaluacji 2026” (OPI-PIB) i obejmuje trzy powiązane ze sobą poziomy badawcze:

- **1. Ewaluacja formatywna (on-going):** Prowadzona w sposób ciągły w trakcie realizacji poszczególnych programów (np. budżetów mikrograntowych czy funkcjonowania trzecich miejsc). Pozwala na bieżące identyfikowanie barier organizacyjnych, technicznych czy frekwencyjnych i elastyczną korektę działań. Narzędziem ewaluacji formatywnej będą comiesięczne, krótkie panele dialogowe z przedstawicielami młodzieży.
- **2. Ewaluacja sumatywna (końcowa):** Przeprowadzana po zakończeniu danego cyklu rocznego w celu zmierzenia rzeczywistego wpływu podjętych działań na poziom aktywizacji obywatelskiej i zadowolenia młodego pokolenia. Wykorzystuje twarde wskaźniki ilościowe (np. liczba beneficjentów, liczba zrealizowanych mikrograntów, częstotliwość korzystania z trzecich miejsc) oraz jakościowe (pogłębione wywiady grupowe - IDI/FGD).
- **3. Karta Ewaluacji Rekomendacji (Karta Dialogu):** Do oceny każdego projektu wdrożeniowego stosowana powinna być struktura oparta na Karcie Dialogu FRSE, obejmująca następujące kryteria:
 - 1) Trafność diagnozy barier lokalnych,
 - 2) Zasięg oddziaływania na grupy wykluczone,
 - 3) Przejrzystość podziału odpowiedzialności i budżetu,
 - 4) Wykorzystanie istniejących dobrych praktyk krajowych/zagranicznych,
 - 5) Realność i trwałość rezultatów.

5. Bibliografia i ramy odniesienia

Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji (2026), Raport z ogólnopolskich konsultacji młodych dorosłych do Krajowej Strategii Młodzieżowej „MASZ WPŁYW”, Warszawa.

Krajowa Strategia Młodzieżowa – Diagnoza Młodzieży 2026, Ministerstwo Edukacji Narodowej, Warszawa.

Ośrodek Przetwarzania Informacji – Państwowy Instytut Badawczy (2026), Materiały certyfikowanego kursu „Zasady ewaluacji 2026”, platforma NAVOICA, Warszawa.

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (2026), Materiały certyfikowanego kursu „Samorząd terytorialny – zagadnienia podstawowe”, platforma NAVOICA, Lublin.

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2026 r. poz. 514 ze zm.).

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2026 r. poz. 180 ze zm.).